МИСТЕЦЬКО-ОСВІТНЯ ПРАКТИКА

Віра Кулеба-Баринова
професор НАОМА,
заслужений діяч мистецтв України

Їхні твори — то свіже повітря

Відцвіла весна 2005 року. Відгули феєрверки і спогади Перемоги — минуло аж 60 літ. Постаріли рани і болі, радості тих, хто переміг, тих, хто жив у ті часи. Наші ветерани-художники не забуті. Свідчення — виставка їхніх робіт в експозиційних залах академії. Живих і тих, кого уже немає. Олександра Михайловича Лопухова, колишнього фронтовика, висить картина як Пам'ять, як Безсмертя... Ісус Христос зі сльозами на обличчі йде по землі, поміж полеглими ворожими і нашими солдатами. Картина зворушує, бо пам'ятні дні Перемоги відбиваються у кожному серці. Зупиняють великою майстерністю роботи наших учителів. Ціла стіна пейзажів учасника війни Віктора Шаталіна. Легкі і глибокі твори мого керівника, колишнього воїна, Віктора Григоровича Пузиркова. Тяжко повірити, що не почуємо голосу палкого художника-реаліста, патріота живопису і майстерності, керівника майстерні. Скільки виховав відомих українських митців. Училася у нього чотири роки. Завдячую долі, що довелося бути ученицею такого майстра.

Зупиняюсь спогадами перед ніжними творами Карпа Дем'яновича Трохименка. Бути учнями у цього майстра — незабутнє. Пам'ятаю, як нас майбутніх живописців, Валентина Виродова повезла на літню студентську практику на Полтавщину. Ми були в захопленні від краси природи, людей. Поставила нам завдання малювати двох дівчат просто у дворі колгоспної бригади, серед возів, волів. Сидять на возі у білих хусточках, вишиванках, ситцевих спідничках. Сонце, небо, молодість. Майстерня — простір села. Одне перед одним малюємо. Полотна взяли великі, понад метр, бо ж хочеться закомпонувати, особливо мені, цілий цей світ. Завзятість — "майстри-художники"! А тут підходить Карпо Дем'янович. Привезли з Києва "Волгою", шоферував Віктор М'ягков. Захотів педагог перевірити нашу практику.

— Хи-хи, що це ви малюєте, та й ще на таких великих полотнах. Чи встигнете?

— Та де! У Києві такого не буде!

Усміхнувся, ще раз хихикнув: "Малюйте! А я ось приїхав дописати невеличку роботу. Ще до війни почав писати білу кобилу проти білої стіни конюшні — і не закінчив, перебила війна. Отож і приїхав домалювати. Чи не знайдеться тут така нагода — біла коняка і біла стіна конюшні?"

Ми оторопіли. Як? Що він з тією кобилою довоєнною!.. Знайшли бригадира, вивели якусь клячу, прив'язали до воза. Жує радо травичку, а Трохименко дописує свою картину довоєнну. Дивний художник... Ми таки не впорались з тими полотнами. А вже пізніше, на персональній виставці Трохименка, побачила його полотно з білою кобилою. Стояла зачарована... Світилось з картини сонце, ішло тепло літа і спокій тварини. Аж пахло свіжою травою і храпом цієї красивої конячки... Що то? Напевне, мудрість нашого класика, геніального, глибокого душею і любов'ю українця. Доки житиму, не забуду науку таких учителів. Їхні роботи — свіже повітря у виставкових залах нашої академії.

Незабутні спогади й про фронтовика Володимира Миколайовича Костецького. Виставлені портрети. Стоїш перед таким мистецтвом з думками про пережиті з його авторами роки. Василь Гурін згадував, як на третьому курсі поставив нам В.Костецький красиве завдання з живопису. Захоплювався сам. А ми обступили натуру і почали на великих полотнах писати. Професор ходив поміж нас, потім, бачимо, узяв картонку, почав і собі писати. Нам же цікаво, як учитель пише. Година минула, перерва. Костецький, аби ми не побачили, виходячи з аудиторії, розгріб сміття і запхав глибоко той етюдик. Ми бігом витягли, подивились. Просто, але складно узяти співвідношення освітленої натури і густе тло драпіровки. Дивним, загадковим був для нас Володимир Миколайович.

Після третього курсу нас розподілили по майстернях. Я попала до Костецького. Та він відмовився керувати майстернею. Сказав, що в ній студенти — вже сильні художники, і він не зможе їх вести. Так, Костецький — індивідуальний, неповторний художник-педагог. Пішли ми у майстерні інших керівників. Я — до Віктора Григоровича Пузиркова; Василь Гурін, Ніна Марченко — до Василя Івановича Забашти; Михайло Ванштейн, Каплун Григорій — до Михайла Хмелька. І нас, випускників 1965 року, було тринадцять. Двох не допустили до захисту, визначивши, що не напишуть дипломну картину на високу оцінку, просто видали папірці про те, що навчалися п'ять років на живописному факультеті.

Згадую і викладачів рисунка. Олександр Іванович Сиротенко — на першому курсі. Товстим жирним олівцем обводив уже майже закінчений рисунок, виправляючи помилки. Рисували ми з тлом, закінчували з детальним вивченням, анатомічними знаннями. Учили нас і Леонід Чичкан, Анатолій Пламеницький, Микола Стороженко, Леонід Коштелянчук. Композицію викладав Олександр Гаврилович Будников. Багато про що розповідав, а ми розробляли в ескізах, картонах,

писали етюди, робили начерки до персонажів наших творів. Велика відповідальність покладалась на виконання ескізу картини. За отримані знання, за школу будемо вдячні нашим учителям, педагогам. І тепер, працюючи з молодими, розуміємо, що без самовідданої праці, без наполегливості і любові до мистецтва досягти високого, справжнього рівня неможливо.

Найцінніше, що ми брали з науки, це — наука живопису, рисунка, композиції. Цю науку необхідно зберегти, передати новому поколінню, яке доповнює її новими й новими науковими розробками, відкриттями. Наше образотворче мистецтво створило і творить нові скарби духовності нашої України і зразки світової культури. Культура — це душа людства.

Яке щастя — жити! А ще більше — бути художником! Завжди сумніваюсь і болісно порівнюю свої картини з високим мистецтвом. Досягти його неможливо. Цілий час — у пошуках, у бажанні вирвати із душі ту радість і біль, які хвилюють від народження. Учусь і досі. Оглядаю світове мистецтво — колишнє і теперішнє. Зупиняюсь перед знахідками як молодих, колишніх своїх учнів, так і майстрів старшого покоління.

Твори колишнього танкіста Василя Івановича Забашти — кольорові, звучні, патріотичні. Образ Матері, яка через червону огорожу виглядає повернення синів. Можу годинами дивитись на почервонілі від туги і безсоння очі, на зелений цвіт, який охолоджує колись молоде обличчя.

Картина Василя Гуріна, одного з дітей війни, мені близька й зворушлива. Спершись на милицю, дивиться на нас батько-солдат. Окрайок чорного хліба і склянка недопитої, може "казьонки", може свіжої з криниці води. На плечах дівчинки тяжка шинеля — тягарем незабутнім, захистом життя, пам'яттю про тих, хто звільнив нашу землю від чорної чуми фашизму.

Не одна картина на виставці художників-педагогів до 60-ліття Перемоги у Другій світовій війні запам'ятається глядачеві.

Мабуть від самого початку війни, з 1941 року, коли восени, на Воздвиження, в'їхали фашисти у наше село, мені зачорнів світ. Чужа мова, чорні блискучі мотоцикли, страшна зброя — одним словом, загарбники. Біль матерів. Похоронки. Чекання батьків. Нині написала картину "Незабутнє". Мати підіймає на снопі убитого сина. Біла хмарка, як спогад. Не знаю, чи зможу передати материнську душу, уболівання за дітей, синів, чоловіків. Не знаю. Мені до фізичного болю жаль втрачати найдорожче — життя дітей... Хай народжується щасливою дитина. Хай будуть мати, батько, сім'я.

... Розорюється відпочила земля, сміється пшениця, сміється тепле сонце, блищать весняні роси на молодому листі, цвіту. А малювати — то дар Божий.